

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Ольга МАКЛЮК

«30» серпня 2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІФОЛОГІЯ І ФОЛЬКЛОР ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

підготовки магістра
денної та заочної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма Історія
спеціальності 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

ВИКЛАДАЧ: Білівненко Сергій Миколайович, к.і.н., доцент кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри джерелознавчих студій
та суспільних комунікацій

Протокол № 1 від "28" серпня 2024 р.
Завідувач кафедри джерелознавчих студій та
суспільних комунікацій

Сергій БІЛІВНЕНКО

Погоджено
Гарант освітньо-професійної
програми

Юлія ГОЛОВКО

Зв'язок з викладачем: Білівненко Сергій Миколайович, к.і.н., доцент, в. о. завідувача кафедри джерелознавчих студій та суспільних комунікацій

E-mail: bilivnenko@ukr.net

СЕЗН ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5757>

Телефон: (061) 228 76 38

Інші засоби зв'язку: Viber, Telegram +380676957511

Кафедра: джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін, 5 корп., ауд. 309

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є сформувані у магістрантів знання про особливості міфології і фольклору як історичного; надати комплексні теоретичні уявлення про сучасну методику опрацювання міфології та фольклору як історичних джерел; надати знання про етапи розвитку та сучасний стан міфології та фольклору; сформувати навички пошуку та залучення міфології та фольклору як історичних джерел до власних наукових досліджень.

У разі успішного завершення курсу студент зможе:

- використовувати джерелознавчі методи під час роботи з міфологією та фольклором;
- аналізувати студії конкретних дослідників міфології та фольклору;
- визначати місце кожного виду української народної усної словесності в історії України;
- визначати особливості утворення сучасного фольклору та постфольклору.

Курс є важливою навчальною дисципліною, детермінованою із джерелознавством, історіографією, етнологією України, філологією, соціальною та історичною психологією.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	3-й	3-й
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	12 год.	год.
Практичні заняття	10 год.	год.
Самостійна робота	38 год.	год.
Консультації	<i>Консультації проводяться дистанційно. Розклад консультацій:</i> https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/history/navchal_nij_protse_s	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=5757	

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ФОЛЬКЛОР І ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Тема 1. Фольклор: роди і жанри

Фольклор як феномен культури. Термін «фольклор» та його походження. Етапи розвитку фольклору.

Роди і жанри фольклору. Роди мистецтва: епос, лірика, драма. Дитячий фольклор. Пісенні та прозові жанри фольклору. Жанрові різновиди казок.

Термін «фольклоризм». Фольклоризм у літературі.

Тема 2. Фольклористика

Фольклористика як галузь науки. Теорія фольклору. Класифікація і систематизація фольклору. Школи і напрямки у фольклористиці. Міфологічна та культурно-історична школи у фольклористиці. Еволюціонізм та структурно-типологічний напрями у фольклористиці.

Тема 3. Періодизація українського фольклору

Розвиток фольклору на українських землях у дохристиянську (міфологічну) епоху. Міф, міфологія. Фетишизм, демонічний, теїстичний типи вірувань.

Історична епоха в розвитку українського фольклору. Доба Русі-України (XII – XIV ст.). Козацька доба (XV – XVIII ст.). Бездержавний період (XVIII – XIX ст.). Новітній період (XX ст. – сьогодення).

Змістовий модуль 2. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА УСНА СЛОВЕСНІСТЬ

Тема 4. Міфологія

Анімалізм. Анімізм. Антропоморфізм. Уявлення про Сонце та Місяць.

Пантеон богів: Перун, Велес (Волос), Дана, Дажбог.

Демонологія: домовики, лісовики, польовики, водяники, мавки, русалки, інші духи природи. Мерці, упирі, вовкулаки, відьми тощо.

Замовляння.

Тема 5. Обрядова поезія

Календарно-обрядова поезія, її зв'язок з аграрним календарем. Цикли календарно-обрядової поезії. Зимовий цикл – колядки і щедрівки. Весняний цикл – веснянки, гайвки, риндзівки. Літньо-осінній цикл – жнивварські пісні.

Родинно-обрядові пісні: весільні, голосіння.

Сороміцький фольклор.

Тема 6. Епічні та ліричні пісні

Епічні пісні. Епос як оповідна поезія, що уособлює історичний і духовний світ, психологію нації.

Думи – народні ліро-епічні твори.

Історичні пісні: про най давніші часи; про козацько-польські війни XVII ст.; про колонізацію України московським царатом; пісні про гайдамаччину.

Балади: міфологічні, сімейно-побутові, історичні, соціально-побутові.

Ліричні пісні. Соціально-побутові: козацькі, чумацькі, бурлацькі пісні. Родинно-побутова лірика: пісні про родинне життя, пісні про кохання, жартівливі пісні.

Тема 7. Дитячий фольклор

Колискові пісні (колисанки), їх основні функції. Особливості побудови тексту колисанок.

Дитячі ігри. Групи ігор: сюжетні народні ігри, рухливі ігри, словесні ігри, ігри з народними саморобними іграшками, музичні ігри, ігри-розваги, розвивальні або «пальчикові ігри».

Змістовий модуль 3. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ХХ СТ. (радянська доба)

Тема 8. Народна творчість підрдянської України

Радянський псевдофольклор. Жанрова палітра радянського псевдофольклору.

Український фольклор про голодомор. Каркас плачу. Усталені мотиви.

Тема 9. Усна словесність на західноукраїнських землях

Емігрантські пісні, їх основні мотиви.

Стрілецькі пісні і їх відображення національно-визвольної боротьби українців початку ХХ століття.

Повстанський фольклор.

Змістовий модуль 4. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ХХ СТ. (сьогодення)

Тема 10. Сучасний міський фольклор

Міський фольклор, його жанрова специфіка. Фольклор соціальних груп. Поява сучасного міського фольклору.

Тема 10. Постфольклор

Постфольклор як «третя культура». Особливості побутування постфольклору. Масова культура і низовий фольклор.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Фольклор: роди і жанри. Фольклористика	2	...	щотижня
Семінарське заняття 1	Періодизація українського фольклору	2		щотижня
Самостійна робота	Фольклор: роди і жанри. Фольклористика	6		
Лекція 2	Періодизація українського фольклору	2	...	щотижня
Семінарське заняття 2	Епічні та ліричні пісні	2		щотижня

Самостійна робота	Періодизація українського фольклору	6		
Лекція 3	Міфологія. Обрядова поезія. Епічні та ліричні пісні.	2	...	щотижня
Семінарське заняття 3	Дитячий фольклор	2		щотижня
Самостійна робота	Міфологія. Обрядова поезія. Епічні та ліричні пісні.	6		
Лекція 4	Дитячий фольклор	2	...	щотижня
Семінарське заняття 4	Народна творчість підрадянської України	2		щотижня
Самостійна робота	Народна творчість підрадянської України	6		
Лекція 5	Усна словесність на західноукраїнських землях	2	...	щотижня
Семінарське заняття 5	Сучасний міський фольклор	2		щотижня
Самостійна робота	Усна словесність на західноукраїнських землях	6		
Лекція 6	Постфольклор	2	...	щотижня
Самостійна робота	Сучасний міський фольклор	8		

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Поточний контроль				
Семінарське заняття №1	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12
Семінарське заняття №2	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12
Семінарське заняття №3	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12
Семінарське заняття №4	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12
Семінарське заняття №5	Усна доповідь на практичному занятті	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	12

Усього за поточний контроль	4			60
Підсумковий контроль				
Залік	Теоретичне завдання	Тестування в Moodle	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
	Практичне завдання	Індивідуальне практичне завдання	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
Усього за підсумковий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Основна:

1. Булашев Г. Міфи України / пер. Ю. Буряка. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 384 с.
2. Віннічук А. Усна народна творчість: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 304 с.
3. Івановська О. Український фольклор: підручник. Видання 2-е: доповнене й перероблене. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. 402 с.
4. Колесса Філярет. Українська усна словесність. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 646 с.
5. Філоненко С. Усна народна творчість: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 416 с.

Додаткова:

6. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. У 2 т. Том 1. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 310 с.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. У 2 т. Том 2. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 274 с.
8. Іларіон, митрополит (Іван Огієнко). Дохристиянські вірування українського народу: Іст.-реліг. монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 320 с.
9. Король В. Народна демонологія гуцулів Закарпаття: дис. ... канд. істор. наук: 07.00.05.

Ужгород-Львів, 2019. 274 с.

10. Мушкетик Л. Моральний канон української традиційної культури: за фольклорними джерелами. Київ – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2022. 752 с.
11. Просяник І. Українські предвічні вірування. Ключі від Раю-Ирію. Київ. Априорі, 2021. 208 с.
12. Слизук О. Формування національної самосвідомості учнів у процесі навчання літератури в 5-6 класах НУШ. Національна ідентичність у мові та культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. О.Г. Шостак. Київ: Талком, 2023. С.312-319.
13. Тиховська О. Етноапхетипна семантика образу вовкулаки у фольклорі Закарпаття. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». Львів, 2020. №8. С. 177–184.
14. Тиховська О. Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект. Монографія. Ужгород: Рік-У, 2021. 512 с.
15. Тиховська О. Українська народна чарівна казка: психоаналітичний аспект. Монографія. Видання друге, доповнене. Київ: Видавництво Ростислава Бурлаки, 2023. 416 с.
16. Українська усна народна творчість: пісні, думи, балади. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 202 с.

Інформаційні ресурси:

17. Лабораторія фольклористичних досліджень <http://labs.lnu.edu.ua/folkloreudies/>
18. Бібліотека фольклору, виданого або оцифрованого в Канаді
<http://diasporiana.org.ua/category/folklor>
19. Народна творчість та етнологія <https://nte.etnolog.org.ua>
20. Народознавчі зошити (архів матеріалів) <https://nz.lviv.ua>
21. <https://spadok.org.ua/folklor/blog>

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених занять – надсилання одного з питань лекції/семінару на пошту викладача.

Політика академічної доброчесності

Перевірка на академічну доброчесність буде здійснюватися програмним забезпеченням, наданим ЗНУ. У разі виявлення академічного плагіату студент зобов'язаний написати доповідну записку на ім'я завідувача кафедри з поясненням причин вчинення такого проступку; робота студента повертається на повторне виконання; студент направляється на курс з академічної доброчесності.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Результати, отримані здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти з Міфології та фольклор як історичне джерело враховуються в межах кількості кредитів/годин неформальної/інформальної освіти.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yeds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

**УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА
ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ** Запорізького національного університету: **Банах Віктор
Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):
<http://sites.znu.edu.ua/confucius>